

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 10 juni 1887, kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets memorial, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hafva, på derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de sedan början af 1886 års riksdag och intill början af den innevarande i statsrådet förda protokoll, nemligen öfver:

Justitiedepartementsärenden från och med den 22 januari 1886 till och med den 29 april 1887;

Justitieärenden från och med den 2 februari 1886 till och med den 15 april 1887;

Utrikesdepartementsärenden från och med den 29 januari 1886 till och med den 25 april 1887;

Landtförvarsdepartementsärenden från och med den 11 januari 1886 till och med den 29 april 1887;

Sjöförvarsdepartementsärenden från och med den 29 januari 1886 till och med den 29 april 1887;

Civildepartementsärenden från och med den 16 januari 1886 till och med den 29 april 1887;

Finansdepartements- och Ecklesiastikdepartementsärenden från och med den 22 januari 1886 till och med den 29 april 1887.

Vid den granskning af dessa protokoll, som i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift blifvit företagen och numera fullbordad, har utskottet

*Bih. till Riksd. Prot. 1887. **IB.** 3 Saml. 3 Häft.*

hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa § 106 regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 samma grundlag; hvilket utskottet får för Riksdagen

tillkännagifva.

Stockholm den 10 juni 1887.

På utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer

1:o) af herrar *Bergius*, friherre *von Essen*, *Nisser*, *Samzelius*, greve *Strömfelt*, *Unger* och *Lindahl*: »Då efter nya representationssättets införande den praxis städse gjort sig gällande, att granskning af statsrådsprotokollen vid hvarje riksdag omfattat tiden allenast intill samma riksdags början, hafva vi ansett, att, i öfverensstämmelse härmed, konstitutionsutskottet vid nu pågående riksdag icke bort granska statsrådsprotokollen för längre tid än till riksdagens början den 15 januari 1887, men enär utskottets flertal beslutat, att granskningen skulle afse jemväl tiden från nämnda dag till den 2 maj 1887, hafva vi funnit oss vara pligtiga att deltaga i granskningen af statsrådsprotokollen intill sistnämnda dag.

Samma dag beslut fattades om upplösande af innevarande års riksdag eller den 4 mars 1887 utfärdade Kongl. Maj:t till sina befallningshafvande i länen ett så lydande cirkulär:

»Oscar, med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung.
Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig!

Då Vi uti den af Riksdagen behandlade, i landets beskattningsförhållanden och näringslif djupt ingripande frågan om öfvergång till annat tullsystem än det nu rådande ansett Oss af Vår Konungsliga pligt manade lemna nationen tillfälle att genom nya val till Andra Kammaren uttala sin mening, hafve Vi, efter statsrådets hörande, funnit godt att, jemlikt §§ 3 och 5 riksdagsordningen, med upplösande af Riksdagen, förordna om nya

val i hela riket till Riksdagens Andra Kammare; varande, enligt af Oss utfärdadt nådigt bref, Riksdagen kallad att ånyo sammanträda måndagen den 2 maj 1887; hvarom Vi härmed velat förståndiga Eder för vidtagande af åtgärd, som på grund af § 18 riksdagsordningen Eder åligger. Stockholms slott den 4 mars 1887.

OSCAR.

Nils von Steyern.»

Af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet utfärdades likaledes den 4 mars 1887 till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen en skrifvelse af detta innehåll:

»Sedan Kongl. Maj:t, med upplösande af Riksdagen, förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens Andra Kammare och genom nådigt bref kallat Riksdagen att ånyo sammanträda måndagen den 2 maj 1887, hvarom I genom nådigt cirkulär förständigas för vidtagande af åtgärd, som på grund af § 18 riksdagsordningen Eder åligger, får jag anmoda Eder att genom telegram eller på annat lämpligt sätt så skyndsamt som möjligt underrätta vederbörande valförrättare om de förestående valen för kungörande af tid och ort för desammas hållande. Stockholm den 4 mars 1887.

Nils von Steyern.

G. R. Lilienberg.»

Enligt hvad statsrådsprotokollet för den 7 Mars 1887 visar, hemstälde chefen för justitiedepartementet nämnde dag, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla statistiska centralbyrån att skyndsamt utarbета och offentliggöra folkmängdsuppgifter, grundade på förhållandena den 31 december 1885, att tjena till ledning vid »instundande val» till Andra kammaren i rikets städer samt i de valkretsar å landet, der val skulle ske genom elektorér; att sådana uppgifter för städerna skulle genast tillställas öfverståthållareembetet och Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvar för sitt län, för att skyndsamt delgifvas städernas magistrater; samt att, hvad landsbygden beträffade, uppgifterna för de nordligaste länen skulle först utarbetas och uppgifterna för hvarje län, i den mån de blefve färdigtryckta, skyndsamt tillsändas Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet för vidare spridning. — Derjemte hemstälde departementschefen om tillåtelse för sig att meddela Kongl. Maj:ts befallningshafvande nödiga erinringar, åsyftande ett behörigt och skyndsamt verkställande af hvad Kongl. Maj:t med hänsyn till de blifvande valen föreskrifvit eller komme att föreskrifva.

Hvad departementschefen sålunda hemställt, och deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Den 8 mars 1887 utfärdade chefen för justitiedepartementet till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen en så lydande skrifvelse:

»Sedan Kongl. Maj:t, med upplösande af Riksdagen, förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens Andra Kammare och genom nådigt bref kallat Riksdagen att sammanträda måndagen den 2 maj 1887, hvarom I genom nådigt cirkulär af den 4 innevarande månad förstädigats för vidtagande af åtgärd, som på grund af § 18 riksdagsordningen Eder åligger, får jag, på nådigste befallning meddela:

att till ledning vid valen så väl i de städer, der folkmängden uppgår till tio tusen eller mer, som ock i rikets öfriga städer, i afseende på hvilkas indelning i valkretsar kongl. kungörelsen den 21 maj 1886 bör lända till efterrättelse, folkmängdsuppgifter, grundade på förhållandena den 31 december 1885, komma att genom kongl. statistiska centralbyråns försorg tillställas samtliga Kongl. Maj:ts befallningshafvande för att skyndsamt delgifvas städernas magistrater;

att jemväl för sådana valkretsar å landet, der valen skola ske genom elektor, folkmängdsuppgifter grundade på förhållandena vid nämnda tid komma att, så fort ske kan, från statistiska centralbyrån tillsändas Kongl. Maj:ts befallningshafvande;

att sist nämnda uppgifter böra spridas till samtliga kommuner så tidigt, att antalet elektor, der sådane skola väljas, kan på grund af samma uppgifter bestämmas i den kallelse till elektorsval, som enligt riksdagsordningens § 18, jemförd med 16 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet, bör uppläsas i kyrkorna;

att för detta ändamål vederbörande valförrättares uppmärksamhet bör fästas på det önskvärda deri, att riksdagsmannavalet ej utsättes tidigare än att med uppläsande af kallelse till elektorsval kan anstå till söndagen den 3 april, då, enligt meddelande af statistiska centralbyrån, folkmängdsuppgifterna böra kunna vara spridda till samtliga kommuner; samt

att I egen anlita tjenliga utvägar för att med största erforderliga skyndsamhet bringa underrättelser och uppgifter, som röra valen, till vederbörandes kännedom. Stockholm den 8 mars 1887.

Nils von Steyern.

G. R. Lilienberg.»

Vid granskning af denna skrifvelse finner man, att densamma utgör icke allenast ett uttryck af förenämnda af Kongl. Maj:t i statsrådet den 7

mars 1887 fattade beslut, utan äfven *derutöfver*, dels en anvisning att, i fråga om de mindre städernas indelning i valkretsar, kongl. kungörelsen den 21 maj 1886 borde lända till *efterrättelse* vid valen, dels ock en uppmaning till vederbörande valförrättare att ej utsätta riksdagsmannavalet tidigare, än att med uppläsande af kallelse till elektorsval kunde anstå till söndagen den 3 april, då, enligt meddelande af statistiska centralbyrån, folkmängdsuppgifterna borde vara spridda till samtliga kommuner.

Enligt grundlagarne har Kongl. Maj:t icke att i administrativ väg meddela föreskrifter vare sig om den valkretsindelning för de mindre städerna, som vid riksdagsmannavalen derstädes skall tillämpas, eller om uppskof med riksdagsmannavalens förrättande; och, såvidt af de för konstitutionsutskottet tillgängliga statsrådsprotokoll kunnat inhemtas, har Kongl. Maj:t icke heller bemyndigat chefen för justitiedepartementet att uti nämnda två hänseenden utdela några erinringar. Uppmaningen till uppskof med valen är äfven, enligt vår mening, stridande mot tydliga föreskriften i § 15 riksdagsordningen, att, när Konungen förordnar nya val eller eljest riksdagsman för Andra Kammaren afgår innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, nytt val för den återstående tiden *ofördröjligen* skall verkställas. Denna uppfattning — att valen skola ofördröjligen verkställas — synes ock hafva gjort sig gällande vid utfärdande af såväl kongl. cirkuläret den 4 mars 1887, som chefens för justitiedepartementet skrifvelse af samma dag. Uti ingendera af dessa handlingar förekommer ens en antydning derom, att valens förrättande borde uppskjutas, utan gifver tvärt om nämnda skrifvelse oförtydligt vid handen, att chefen för justitiedepartementet den 4 mars 1887 hyst den åsigt, att kungörande af tid och ort för valens hållande borde ske så skyndsamt som möjligt.

Vid nu omförmälda förhållanden anse vi, att konstitutionsutskottet bort, jemlikt § 107 regeringsformen, hos Riksdagen anmäla ofvan anmärkta, af chefen för justitiedepartementet vidtagna åtgärder rörande tillämpning af valkretsindelningen för de mindre städerna samt uppskof med riksdagsmannavalens förrättande» ;

2:o) af herrar *Nisser*, grefve *Strömfelt*, *Unger*, *Lindahl*, *Behm*, *Samuel Johnson* och *Farup*: »Vid förehafd läsning af statsrådsprotokollen, hafva vi inhemtat, hurusom den under Hans Maj:t Konungens frånvaro tillförordnade kongl. regeringen den 23 juli 1886, på föredragning af herr finansministern, funnit godt att, med bifall till derom af ett bankaktiebolag gjord ansökning, förordna om sådan förändring i bolagets stadgar att bolaget — som förut haft en grundfond af två, högst fem millioner kronor, med rätt att, emot säkerhet af inteckningar i egendom i Stockholms stad intill *hälften* af brandförsäkringsvärdet och af det värde, hvartill intecknade fastigheten blifvit

uppskattad, upptaga lån emot räntebärande, till innehafvaren ställda obligationer, att inlösas efter utlottning, till belopp af högst tio gånger grundfonden, eller tjugu och, eventuelt, om grundfonden höjdes till det tillåtna maximum, femtio millioner kronor — från och med år 1887 skulle hafva en grundfond af sex, högst tio millioner kronor och ega rätt, ej mindre att på enahanda villkor, som här ofvan förmäles, utfärda obligationer till belopp af sextio, högst etthundra millioner kronor, än äfven att *derutöfver*, emot säkerhet af inteckningar i egendom i Stockholms stad intill *sju tiondedelar* af belöpande brandförsäkrings- och uppskattningsvärde, utfärda räntebärande, å viss tid eller efter uppsägning förfallande obligationer, motsvarande fem gånger grundfonden och alltså till belopp af *ytterligare* trettio, högst femtio millioner kronor.

Såsom känt är, innefattade det af Kongl. Maj:t genom nådig proposition till Riksdagen den 6 mars 1886 framlagda förslag till förordning angående bankaktiebolag *förbud* för sådana bolag att utfärda tryckta eller graverade, till viss man eller order, eller till innehafvaren ställda förbindelser, och redan den 19 maj 1886 inkom till finansdepartementet Riksdagens skrifvelse, hvarigenom meddelades, bland annat, att Riksdagen godkänt det kongl. förslaget i den delen, hvarefter den 19 november 1886 utfärdades lag angående bankaktiebolag, i hvilken lag, enligt hvad Kongl. Maj:t sålunda i nåder föreslagit och Riksdagen godkänt, är vordet i 17 § inrymdt följande stadgande:

»Bankaktiebolag må ej utfärda tryckta eller graverade, till viss man eller order, eller till innehafvaren ställda förbindelser;» och skulle denna lag träda i kraft den 1 januari 1887, dock att för bankaktiebolag, hvars verksamhet vore grundad på äldre tillåtelse, skulle gälla hvad förut varit stadgadt.

Under sådana förhållanden, och då Riksdagen redan i maj månad 1886 meddelat regeringen att Riksdagen godkänt regeringens förslag om förbud för bankaktiebolag att utfärda obligationer, har det synts oss synnerligen anmärkningsvärdt, att regeringen den 23 påföljde juli funnit sig böra tilldela det här ifrågavarande bankaktiebolaget, som redan förut i det hänseendet var ställt i ett allenastående undantagsförhållande, en sådan utsträckning af dess till tjugu, högst femtio millioner kronor begränsade obligations-emissionsrätt, att bolaget tillåtits utfärda icke blott enahanda slags obligationer som förr, till belopp af tio gånger den nya, effektivt tredubblade grundfonden, utan äfven *dessutom* ett annat slag af obligationer mot *mindre goda* säkerheter till belopp af *ytterligare* fem gånger den förstörade grundfonden, hvarigenom bolaget blifvit berättigadt utfärda obligationer till belopp af nittio, eller, eventuelt, ända till etthundrafemtio millioner kronor.

Väl är det sant att, då kongl. regeringen den 23 juli 1886 beviljade

det ifrågavarande bolaget omförmälda utsträckta rätt att utfärda obligationer, någon positiv lag icke förelåg, som lade hinder i vägen för kongl. regeringens anmärkta åtgärd, men för så vidt Kongl. Maj:ts och Riksdagens sammanstående uttalande derom, att bankaktiebolag borde genom lag förbjudas att utfärda obligationer, får anses utgöra ett tillförlitligt uttryck af hvad som i det hänseendet för befordrande af rikets sannskyldiga nytta varit att iakttaga, synes det oss att kongl. regeringen, emot detta, *på regeringens eget initiativ* tillkomna uttryck af statsmagternas sammanstående åsigt, icke bort meddela det här ifrågavarande bankaktiebolaget någon rätt till utfärdande af nya obligationer, utöfver hvad dittills varit stadgadt, eller till belopp af tjugu, högst femtio millioner kronor; och enär vi för vår del anse hvad i detta ärende sålunda förekommit vara af beskaffenhet att konstitutionsutskottet bort detsamma, enligt 107 § regeringsformen, för Riksdagen tillkännagifva, hafva vi funnit oss af vår riksdagsmannapligt uppfordrade att genom denna vår reservation låta härofvan anmärkta förhållande till Riksdagens kännedom komma»;

3:o) af herr *Samzelius*: »De förhållanden, som förekommit i det uti sistnämnda reservation omförmälda ärende, äro enligt mitt omdöme af den beskaffenhet, att jag icke utan åsidosättande af min pligt kunnat underlåta att jemlikt 107 § regeringsformen dem hos Riksdagen tillkännagifva»;

4:o) af herrar *Samuel Johnson, Farup, Jöns Bengtsson* och *Per Ersson*: »Genom utslag den 28 juli 1885 afslog Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gotlands län en af häradshöfdingen C. B. Lindroth gjord ansökan om åläggande för tingshusbyggnadsskyldige i Gotlands södra härad att till de invid häradets tingshus belägna, till bostad åt domhafvanden och hans biträden vid tingen afsedda tvenne rum anskaffa nödiga möbler enligt en af sökanden upprättad förteckning, upptagande: 1 säng, 1 liggsöffa, 12 st. stolar, 2 kommoder, 1 byrå, 1 spegel, 4 ljusstakar, 1 skrifbord med 3 lådor, 2 vattenkaraffer, 6 dricksglas, 2 madrasser, den ena af halm och den andra af tagel, 1 bolster, 4 mindre kuddar, 2 täcken eller filter, samt porslin till kommoderna; hvaremot Kongl. Maj:ts befallningshafvande i samma utslag ålade de byggnadsskyldige att förse dessa rum, i likhet med hvad som är förhållandet i afseende på tingsalen, med nödiga stolar och bord.

I utslag den 2 november 1885 förklarade kongl. kammarkollegium, under hvars pröfning frågan af sökanden drogs, att skäl ej blifvit anförda, som kunde föranleda ändring uti landshöfdingeembetets utslag.

Vid genomläsning af statsrådets protokoll för justitieärenden under förlidet år, hafva vi likväl funnit att, uppå tillstyrkan af statsrådet, tings-

husbyggnadsskyldige i Gotlands södra härad af Kongl. Maj:t genom nådig resolution den 5 november 1886 blifvit, med upphäfvande af kongl. kammar-kollegii öfverklagade utslag, förpligtade att, utöfver de enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utslag för ifrågavarande tvenne rum nödiga ansedda stolar och bord, anskaffa äfven alla öfriga här ofvan uppräknade effekter och möbler.

Detta åläggande för ifrågavarande byggnadsskyldige eger icke något stöd i lag, och ehuru tingshusbyggnadsskyldige ofta, såsom af justitiekanslers-embetet under frågans behandling framhållits, visat synnerligt tillmötesgående gent emot sina domhafvande för att åt desse bereda trefnad å tingsställena och för detta ändamål frivilligt underkastat sig uppoffringar, som hitintills icke lagligen kunnat åläggas dem, eller, så vidt känt är, blifvit dem ålagda, så kan detta icke hafva utgjort tillräckligt skäl för statsrådet att tillstyrka ett på mera eller mindre subjektiv — för att icke säga godtycklig — uppfattning grundadt åläggande, hvadan ärendet efter vårt förmenande borde hafva af utskottet anmälts för Riksdagen».

Herr *Sjöberg* från Stockholm har begärt få antecknadt, att han varit förhindrad att deltaga i handläggningen af detta ärende i dess helhet.
